

Pagaritööstuse 2016. aasta I poolaasta ülevaade

Lühikokkuvõte

- Vähene nõudlus ja tootjahinna langus pärssis müügitulu kasvu. Pagaritööstuste müügitulu oli 2016. aasta esimesel poolaastal 90,0 mln €. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvas müügitulu vaid 0,3%. Esialgsetel andmetel vähenes eksport ~13%.
- Pagaritööstuses loodi 2016. aasta esimesel poolaastal puhas lisandväärtust¹ 18,8 mln €, mida oli 4,8% vähem võrreldes eelneva aasta sama ajaga.
- Nõrga nõudluse ja kasvavate kulude tagajärjel kogukasum vähenes oluliselt. 2016. aasta esimesel poolaastal oli pagaritööstuse kogukasum vaid 26 tuh € (2015. a I pa –1,5 mln €). Ettevõtete vaheline tihe konkurents ja kaupluste alalised sooduskampaaniad, mis mõeldud tarbijate meelitamiseks, vähendavad nii ettevõtete kogukasumit kui ka kasumlikkust².
- Ettevõtete investeeringud vähenesid. Ettevõtete kasumlikkus vähenes ja võime oma investeeringuid rahastada halvenes, mis pidurdas investeeringute aktiivsust. Pagaritööstuse ettevõtted investeerisid materiaalsesse põhivarasse 2016. aasta esimesel poolaastal 2,1 mln € ehk ~2 korda (-1,7 mln €) vähem kui eelmisel aastal samal ajal.

Sissejuhatus

Ülevaates on käsitletud toiduainetööstuse ettevõtteid, mis kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK³ 2008) järgi gruppi C107⁴.

Ülevaates käsitletakse pagaritööstuse ettevõtetena järgmisi ettevõtteid:

- leivatootmine
 - leiva- ja saiatootmine; säilitusaineteta pagariainete tootmine
 - valikpagariainete (koogid, pirukad, tordid jms) tootmine

¹ Puhas lisandväärtus = kogukasum (-kahjum) + tööjõukulud

² Kasumlikkus – kasumi osatähtsus käibes ehk rentaablus

³ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)

⁴ Makarone Eestis ei toodeta

- kuiviku- ja küpsisetootmine
 - kuivikute, küpsiste, piparkookide jms pagaritoodete tootmine
 - röstitud leiva- ja saiatoodete tootmine
 - säilitusainetega pagaritoodete tootmine
 - magusate ja soolaste suupistete tootmine (kreekerid, soolapulgad, vahvlid jms)

Vaadeldud on ettevõtete positsiooni majanduses, investeringuid ning põgusalt on puudutatud ka väliskaubandust. Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika andmeid. Ülevaates käsitletud majandusnäitajad on kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised, seega ei kajasta see kõigi ettevõtete olukorda võrdselt, vaid näitab valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtete näitajad võivad ülevaates toodud keskmisest erineda. Ülevaates kasutatud SA andmed on 06.09.2016 seisuga.

Positsioon majanduses

Konkurents pagaritööstuses on väga tihe. Pagaritööstuses tegutseb keskmiselt 130–140 ettevõtet (juriidilist isikut). Vaatamata suurele ettevõtete arvule annavad neli suuremat ettevõtet ~70% pagaritööstuse müügitulust. Üha rohkem tekib suurtööstuste kõrvale väikeseid pagaritöökodasid. Näiteks 2012. aastal tegevust alustanud Muhu Pagarid OÜ toodang on kiiresti tarbijate poolehoiu võitnud ning juunis avas ettevõtte juba viienda pagarikoja, kus pakutakse ahjusooja leiba. Käsitööleiba küpsetavate ettevõtete piiratud tootmismahd ei ohusta suurtootjaid, kuid rikastavad omapäraste maitsetega meie toidulauda. Suurusgrupiti (tööga hõivatud isikute⁵ arvu järgi) on pagaritööstuses kõige enam alla 10 töötajaga mikroettevõtteid, mis moodustavad peaaegu 70% ettevõtete koguarvust.

Pagaritööstuste tootmismahud jäid peaaegu eelneva aasta tasemele. SA lühiajastatistika andmetel toodeti 2016. aasta esimesel poolaastal pagaritööstuste poolt kokku 39 tuhat tonni toodangut. Võrreldes eelneva aasta sama perioodiga oli toodangu maht 0,5% (-200 t) väiksem.

Majandusnäitajad

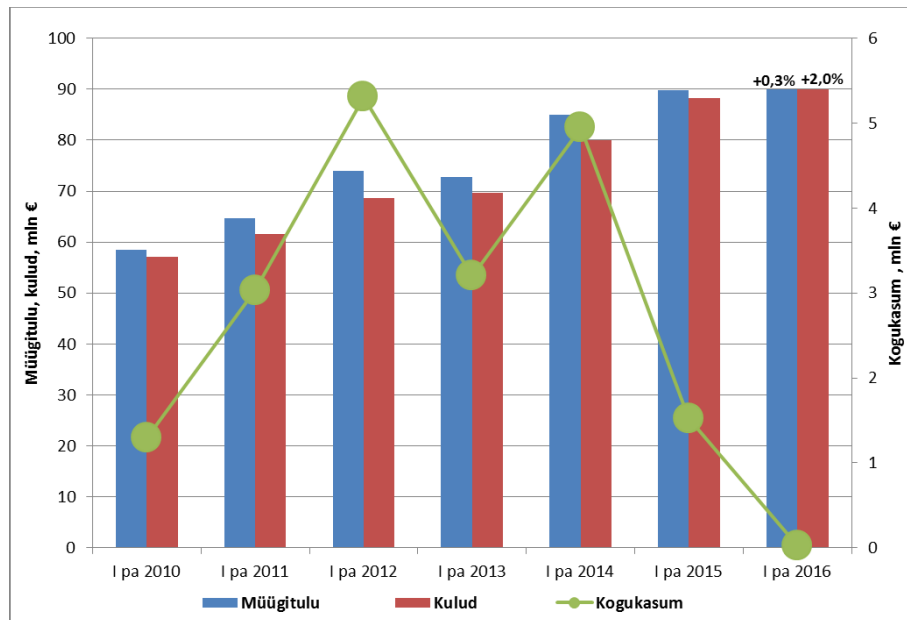
Nõudluse vähenemine pärssis **müügitulu** kasvu. Pagaritööstuste müügitulu oli 2016. aasta esimesel poolaastal 90,0 mln eurot. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvas müügitulu 0,3%. Kuigi ühe olulisema kaubanduspartneri, Soome majandus on madalseisust väljas ja ka teiste oluliste kaubanduspartnerite – Rootsi, Läti, Leedu – majandus on kasvamas, jäi välisnõudlus 2016. aasta esimesel poolaastal siiski nõrgaks. Tootjahind langes eelmise aasta sama perioodiga 3%, mis oli samuti müügitulu kasvu pidurdavaks teguriks. Pagaritööstuse müügitulu moodustas 2016. aasta esimesel poolaastal 10,4% toiduaine- ning 1,6% töötleva tööstuse müügitulust.

Pagaritööstuse 2016. aasta esimese poolaasta **kulud** olid 90,0 mln € ehk 2,0% suuremad kui eelmisel aastal samal perioodil. Tööhõive suurenemine oli üheks kulude kasvu teguriks. Tööjõukulud

⁵ Kõik ettevõttes töötavad isikud, olenemata töönädala pikkusest

moodustavad viiendiku kuludest ning kuigi nende kasv on aeglustunud, püsib nii pagaritööstuses kui ka Eesti ettevõtetes üldiselt, kvalifitseeritud tööjõupuudusest tingitud palgasurve. Pagaritööstuse kulud moodustasid 2016. aasta esimesel poolaastal 16,5% toiduaine- ning 2,1% töötleva tööstuse kuludest.

Pagaritööstuse **kogukasum** vähenes oluliselt. 2016. aasta esimesel poolaastal oli pagaritööstuse **kogukasum** vaid 26 tuh € (2015. a I pa – 1,5 mln €). Kasumi vähenemine oli ühelt poolt nõrga nõudluse ja teiselt poolt hoogsalt kasvavate kulude tagajärg. 2016. aasta kuue esimese kuuga teenis pagaritööstus 0,1% toiduaine- ning 0,01% töötleva tööstuse kogukasumist. Nii pagari- kui ka toiduainetööstust üldisemalt iseloomustab kasumlikkuse⁶ oluline vähenemine. Tihe konkurents ettevõtete vahel ja tarbijate meelitamiseks mõeldud kaupluste sooduskampaaniad avaldavad negatiivset mõju ettevõtete kasumlikkusele.

Joonis 1. Pagaritööstuse müügitulu, kulud, kogukasum (mln €)

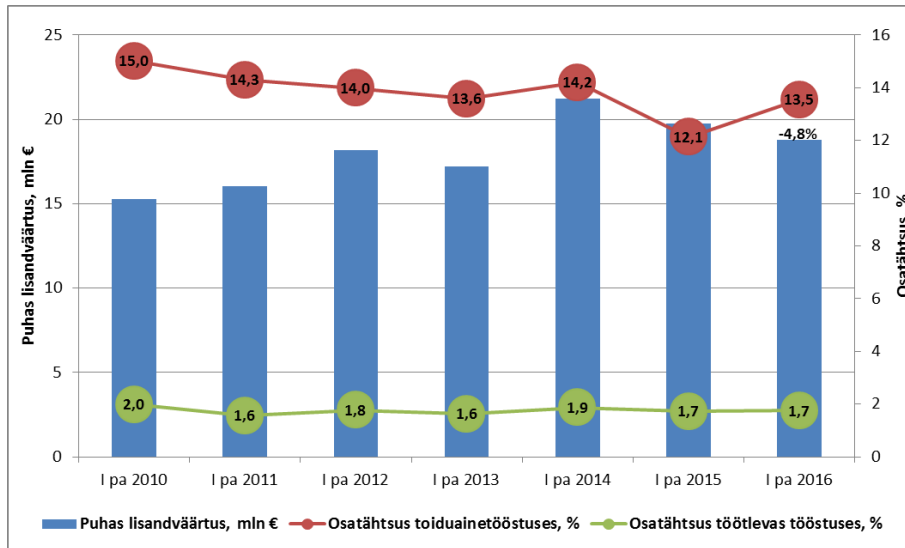
Allikas: SA

Esialgsetel andmetel loodi pagaritööstuses 2016. aasta esimesel poolaastal 18,8 mln € puhast **lisandväärtust**⁷, mida oli 4,8% vähem võrreldes eelneva aasta sama ajaga. Ettevõtete efektiivsuse vähenemine kajastus tunnitootlikkuse⁸ languses (-9,8%). Pagaritööstus annab 13,5% toiduaine- ning 1,7% töötleva tööstuse lisandväärtusest.

⁶ Kogukasumi osatähtsus müügitulus e kogurentaablus

⁷ Puhast lisandväärtus = kogukasum (-kahjum) + tööjõukulud

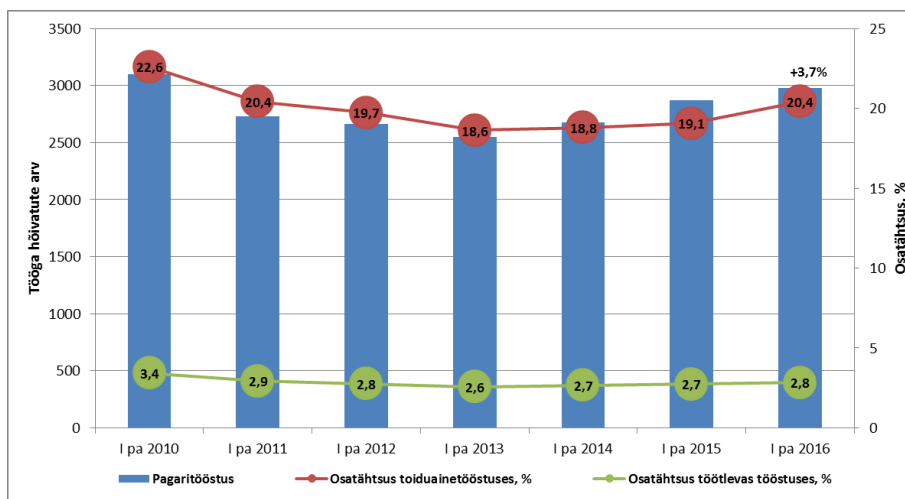
⁸ Lisandväärtus / töötatud tundide arv

Joonis 2. Pagaritööstuses loodud puhas lisandväärtus (mln €), osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

Allikas: SA

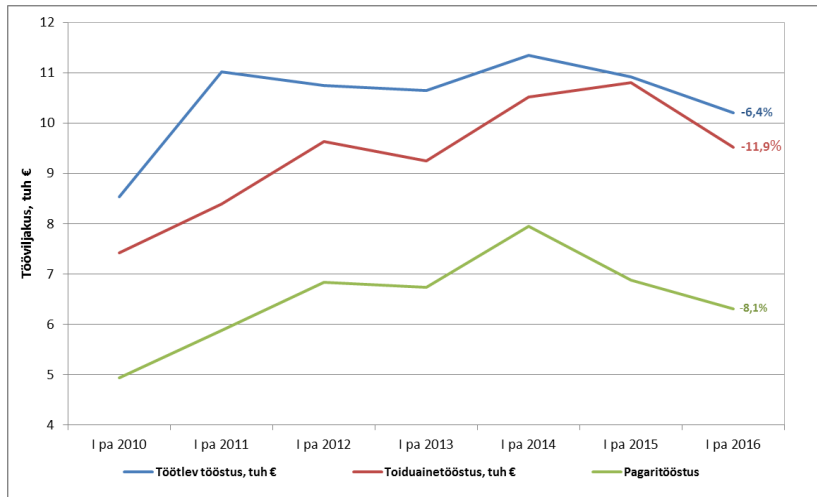
Pagaritööstus on üks tööjõumahukam tegevusala toiduainetööstuses, kus üheks automatiseerimist pidurdavaks teguriks on turu väiksus ja tihe sektorisisene konkurents. Pagaritööstuses tegutseb keskmiselt 20,4% toiduainetööstuses ning 2,8% töötlevas tööstuses **hõivatud inimestest**. SA andmetel oli 2016. aasta esimesel poolaastal pagaritööstuses tööga hõivatud keskmiselt 2976 inimest, mida oli 105 inimese võrra (+3,7%) rohkem kui eelneval aastal samal ajal.

Joonis 3. Tööga hõivatute arv pagaritööstuses, osatähtsus toiduaine- ja töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

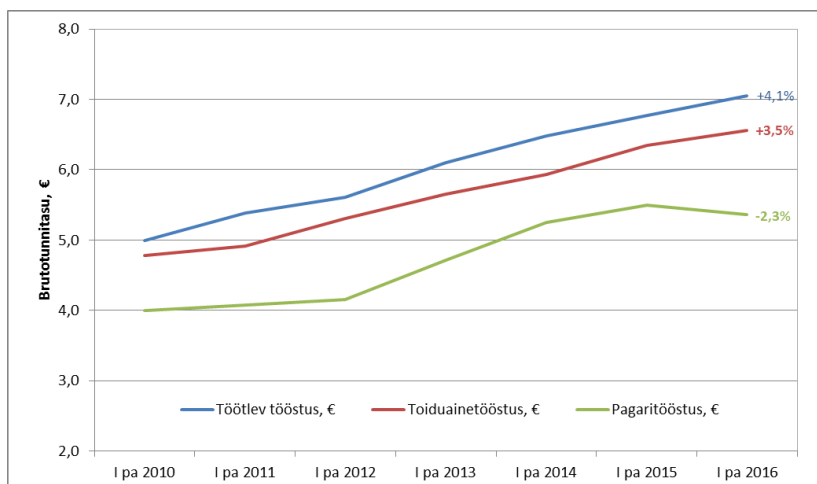
Pagaritööstuses kasutatakse endiselt palju inimtööjõudu ja sellest tulenevalt jääb pagaritööstuse **tööviljakus**⁹ madalamaks nii töötleva kui ka toiduainetööstuse tegevusalade vastavast näitajast. Pagaritööstuses loodi 2016. aasta esimesel poolaastal 6,3 tuh € lisandväärtust töötaja kohta, mida oli 8,1% vähem kui eelneval aastal samal ajal.

Joonis 4. Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel (tuh €)

Allikas: SA, PM arvutused

Vähese automatiseerimise tulemusel on pagaritööstuses tootmiskulud kõrged, mille tulemusel jäävad palgad suhteliselt madalaks. Pagaritööstuse **keskmine brutotunnitasu**¹⁰ 2016. aasta esimesel poolaastal oli 5,4 eurot, mida oli pisut vähem (-2,3%) kui eelneval aastal samal ajal. Pagaritööstuse keskmine brutotunnitasu jäi alla nii töötleva kui ka toiduainetööstuse tegevusalade keskmisele vastavalt 18% ja 24%.

Joonis 5. Keskmine brutotunnitasu (€)

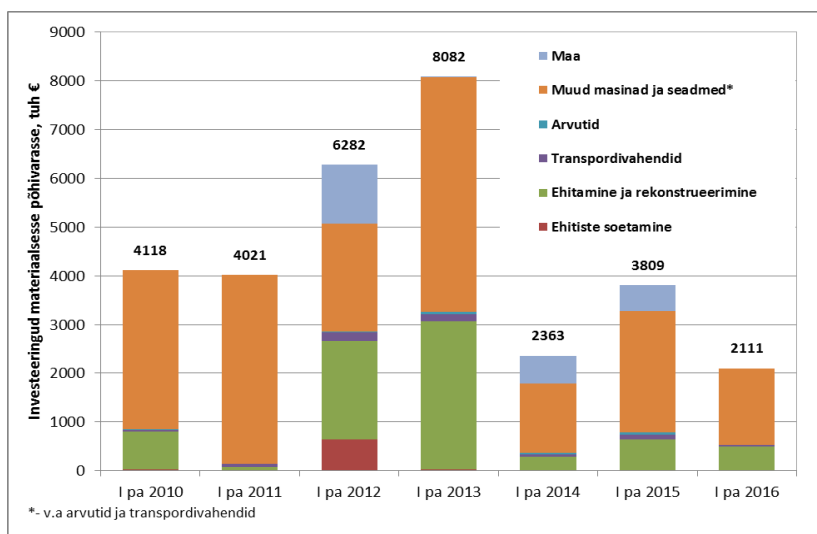
Allikas: SA, PM arvutused

⁹ Tööviljakus = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

¹⁰ Brutotunnitasu = palgakulu / töötatud tunnid

Investeeringud

Ettevõtete kasumlikkus vähenes ja võime oma investeeringuid rahastada halvenes, mis pidurdas investeeringute aktiivsust. Pagaritööstuse ettevõtted investeerisid materiaalsesse põhivarasse 2016. aasta esimesel poolaastal 2,1 mln € ehk ~2 korda (-1,7 mln €) vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Investeeringuid toetavaks teguriks on madalad laenuintressid. Eesti Panga andmetel¹¹ ettevõtted elavdasid investeerimist väliskapitali kaasabil, kuna 2016. aasta esimesel poolaastal ettevõtete laenujääk suurenes eelmise aasta sama ajaga võrreldes.

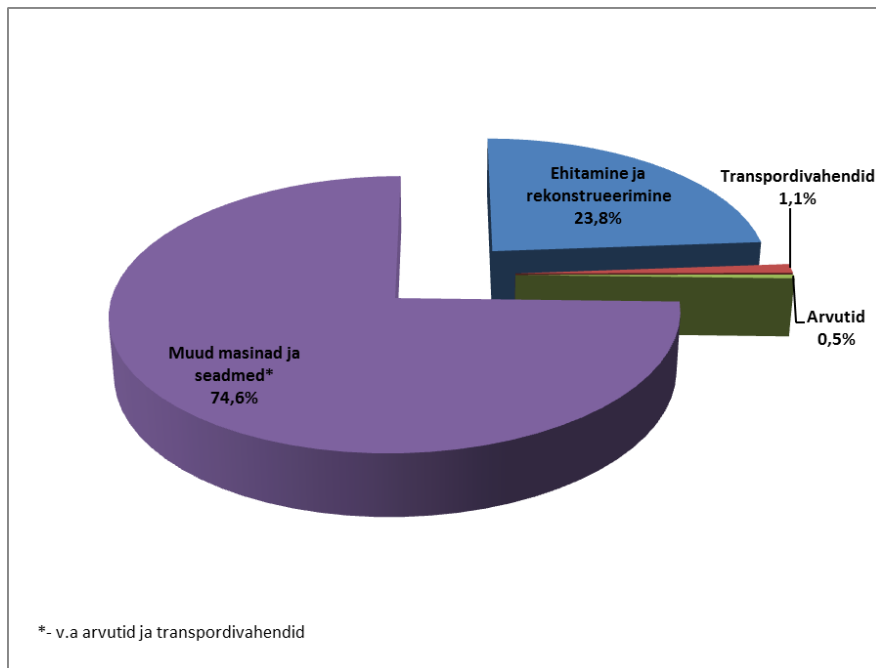

Joonis 6. Pagaritööstuste investeeringud materiaalsesse põhivarasse (mln €)

Allikas: SA

Kõige rohkem investeeris pagaritööstus muudesse masinatesse ja seadmetesse (va arvutid ja transpordivahendid), kokku 1,6 mln € väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 74,6%. Suur osa investeeringutest kulus ka ehitamisele ja renoveerimisele – 503 tuh € ehk 23,8% koguinvesteeringust. Seega investeerisid ettevõtted nii potentsiaalse efektiivsuse kui ka mahu kasvu. Tootlikkuse parandamiseks on väga oluline suurendada investeeringuid masinatele ja seadmetele. Ehitiste soetamise ning maasse esimesel poolaastal ei investeeritud. Põhivara liigiti vähenesid eelmise aastaga võrreldes kõige enam investeeringud muudesse masinatesse ja seadmetesse (v.a arvutid ja transpordivahendid) (-915 tuh €) ning masse (-537 tuh €).

¹¹ <http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#treeMenu/FINANTSSEKTOR/147/650>

Joonis 7. Investeeringute jaotumine pagaritööstuses 2016. aasta I pa (%)

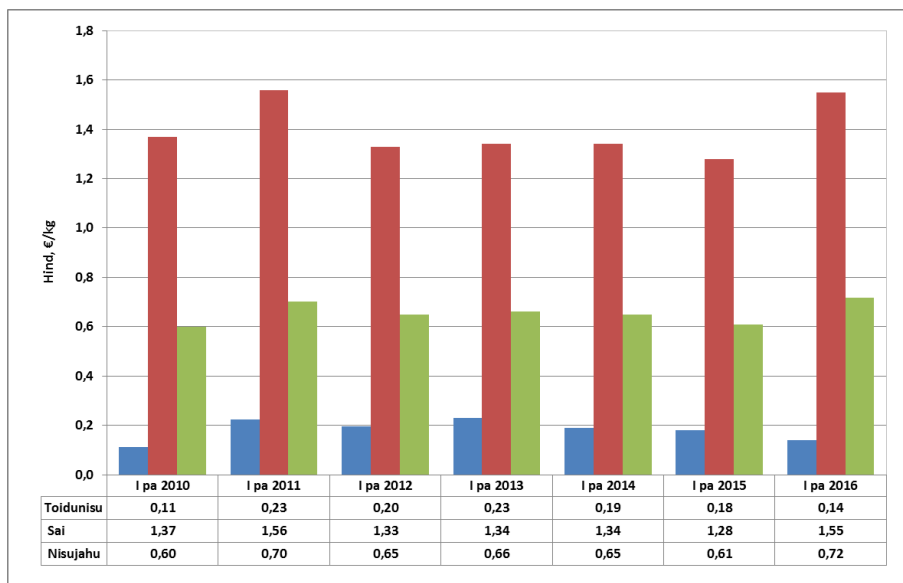
Allikas: SA

Hinnad

Teraviljatoodete hinna kujunemisel on üheks oluliseks komponendiks põhitoeaine maksumus. Teravilja kokkuostuhinnad Eestis sõltuvad maailmaturu hindadest. Maailma teraviljatoodangu kasvu ja varude taastumise tulemusel on teravilja hind viimastel aastatel olnud languses. Esialgsete prognooside kohaselt on 2016. aastal oodata teraviljatoodangu vähest langust, mille tulemusel teravilja varud vähenevad. Prognooside kohaselt väheneb nõudlus imporditava teravilja järele, mis omakorda suurendab suuremate eksportijate vahel konkurentsi turuosa pärast ning see hoiab hindu all. Kuigi tööstuse hinnamuutused on üldiselt seotud tooraine maksumusega, siis alati ei kandu need mõjud üks-üheselt tootjahindadesse. Tavaliselt kandub tooraine hinnamuutus tootjahindadesse ajalise nihkega. Hinnakujunduses mängib olulist rolli ka nõudlus nii Eestis kui ka välisurgudel. Eestis on konkurents leiva- saiaturul väga suur ning see avaldab survet hindadele.

Alates 2016. aasta algusest kogub ja edastab turuinfot Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI). Teenusepakkuja vahetusest tulenevalt võivad võrdluses eelmise aasta sama perioodiga mõned hinnamuutused võimendada.

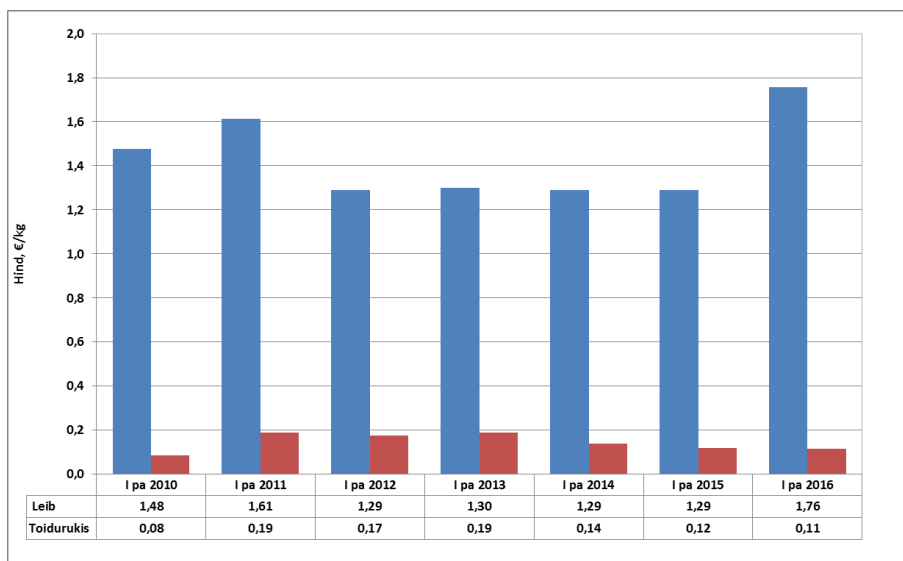
EKI andmetel maksti toidunisu eest 2016. aasta esimesel poolaastal keskmiselt 0,14 €/kg. Nisujahu maksis 2016. aasta esimesel poolaastal keskmiselt 0,72 €/kg ning saia keskmine hind oli 1,55 €/kg.

Joonis 8. Saia, toidunisu, nisujahu hind¹² (€/kg)

Allikas: EKI, TNS Emor

Toidurukki keskmine kokkuostuhind 2016. aasta esimesel poolaastal oli 0,11 €/kg. Leivakilo keskmine hind kauplustes oli 2016. aasta esimesel poolaastal 1,76 €.

Joonis 9. Leiva ja toidurukki hind (€/kg)

Allikas: EKI, TNS Emor

¹² Teraviljatoodete hinnad sisaldavad käibemaksu

Kaubandus

Esialgsetel andmetel eksportis pagaritööstus 2016. aasta esimesel poolaastal peaaegu 15 mln € eest toodangut, mida oli 13% vähem kui eelneval aastal samal ajal. Kuigi ühe olulisema kaubanduspartneri, Soome majandus on madalseisust väljas ja ka teiste oluliste kaubanduspartnerite – Rootsi, Läti, Leedu – majandus on kasvamas, jäi välisnõudlus 2016. aasta esimesel poolaastal siiski nõrgaks. Kindlasti mõjutas väliskaubandust ka ühe olulise pagaritööstuse, Fazer Eesti ASi otsus lõpetada pagaritoodete tootmine Eestis.

Tabel 1. Pagaritööstuse koondandmed

Näitaja	I pa 2015	I pa 2016	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	60,57	61,89	+2,2
Pagaritööstuse toodangu osatähtsus (%)			
... toiduainetööstuses	8,80	9,00	(pp) +0,2
... töötlevas tööstuses	1,30	1,30	–
Majandustegevuse näitajad			
Müügitulu, mln €	89,75	90,02	+0,3
Kulud, mln €	88,22	89,99	+2,0
Kogukasum, mln €	1,52	0,026	-98,3
Puhas lisandväärtus, mln €	19,73	18,79	-4,8
Pagaritööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
... toiduainetööstuses	12,12	13,50	(pp) +1,4
... töötlevas tööstuses	1,72	1,75	(pp) +0,03
Tööviljakus lisandväärtuse alusel, tuh €	6,87	6,31	-8,1
Tööga hõivatute arv pagaritööstuses	2871	2976	+3,7
Keskmine brutotunnitasu, €	5,49	5,36	-2,3
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, tuh €	3808,68	2111,00	-44,6
... ehitiste soetamine	0	0	–
... ehitamine ja rekonstrueerimine	648,99	503,00	-22,5
... transpordivahendid	94,83	23,00	-75,7
... arvutid	39,66	10,00	-74,8
... muud masinad ja seadmed	2488,53	1574,00	-36,7
... maa	536,67	0	-100,0
Legend			
pp	protsendipunkti		
	suurenenud		
	vähenenud		